

Світло і дим: як одне слово розкололо світ

А. Марґул-Шпербер «Про назву концтабору Бухенвальд». Урок-дослідження.

Буковина

(Україна) — Батьківщина поета. Буквально означає «Край буків» (буковий ліс). Символ дитинства, миру та гармонії.

Buchenwald

(Німеччина) —
Нацистський концтабір.
Буквально перекладається як «Буковий ліс». Символ смерті та знищення.

Одне значення. Два кардинально різні світи. Як слово, що означало красу природи, перетворилося на символ найстрашнішого кошмару XX століття?

Людина між двома світами: Альфред Марґул-Шпербер (1898—1967)

Буковина
(Чернівці)

Народився у єврейській родині. Тут пройшло його щастливе дитинство в «букових лісах».

Відень, Париж,
Нью-Йорк

Переїхав через Першу світову війну. Працював мийником посуду, вуличним торговцем, клерком, щоб вижити.

Бухарест

Оселився у 1940 році. Німецькомовний поет і перекладач.

*«Моя любов — Буковина, Мій біль — Німеччина...
І все це в одному серці.»*

Історичний парадокс: Культура і Жорстокість

Веймар (Weimar)

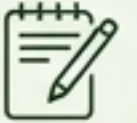
З XVIII століття — центр європейської культури. Тут жили і творили Й.-В. Ґете, Ф. Шиллер, Й.-С. Бах, Ф. Ліст. Тут був заснований національний театр. (Символ: Творення).

Бухенвальд (Buchenwald)

Збудований у 1937 році неподалік від Веймара. Один із найбільших нацистських таборів смерті. З 1937 до 1945 року тут перебувало 250 000 в'язнів. Близько 60 000 жертв. (Символ: Знищення).

Зіткнення спогадів: Читання вірша (Частина 1)

Як близько звідси Веймар гомонів!
А тут — навіки мовкли голоси...
Мене проймає невимовний гнів,
Бо й край мій зветься: Букові ліси.

Давно було це: килим з ніжних трав,
Ліс буковий, так пам'ятний мені...
Хлопчиськом на поляні я лежав,
Пливли біляві хмари в вишині.

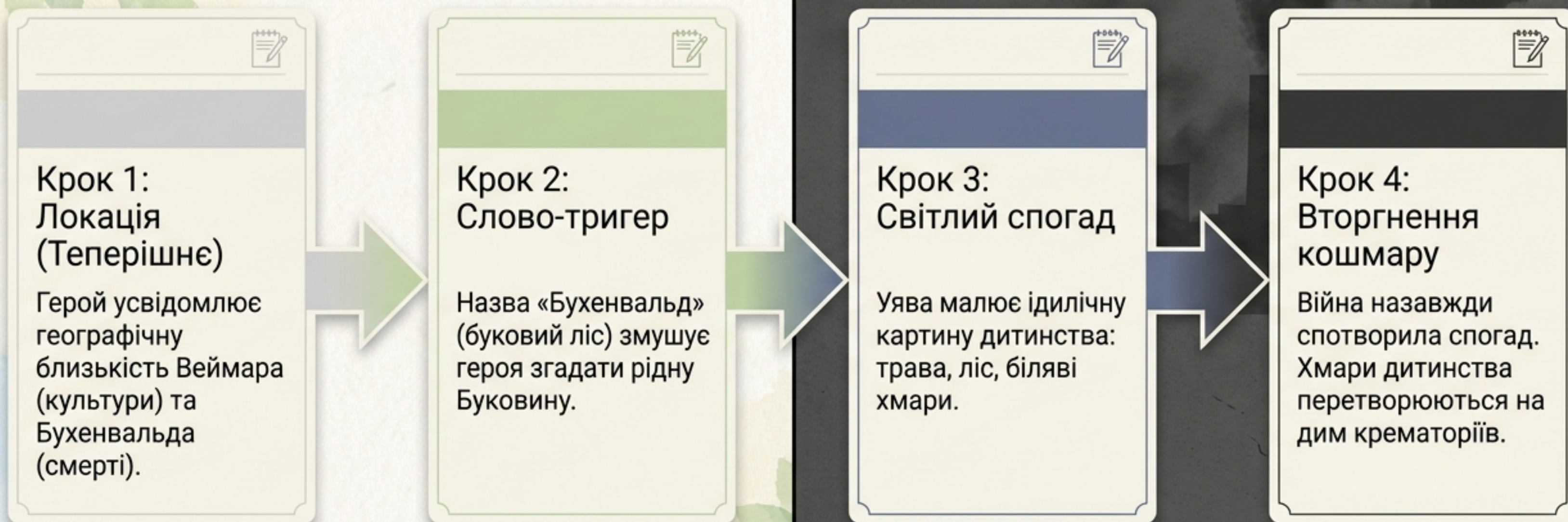
Переклад Петра Рихла.

Вторгнення реальності: Читання вірша (Частина 2)

О лютий час, що сон дитячий стер
І кожен спомин взяв у колію!..
Коли я чую слово це тепер —
Не можу юність згадувати своєю.

Бо в спомини мої вповза кошмар,
Який виймає серце із грудей:
А чи оте біляве пасмо хмар
Було не димом спалених людей?

Психологія вірша: Як працює травма пам'яті

Паспорт твору

Літературний рід & Жанр

Рід: Ліро-епос.

Жанр: Філософсько-громадянська лірика, елегія.

Тема

Протиставлення спогадів дитинства і жаху війни; осмислення долі людства, де назва, що викликала тепло, стала символом смерті.

Ідея

Осуд фашизму та війни, які знищили людяність і спаплюжили святе (природу, дитинство). Пам'ятаймо, щоб це не повторилося.

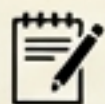
Провідний мотив

Осквернення краси і невинності. Слово втратило свою красу і асоціюється лише зі смертю.

Головний художній прийом: Антитеза (Протиставлення)

Світле Минуле 🌿

- Веймар, що «гомонів» (життя)
- Килим з ніжних трав, юність
- Біляві хмари (краса природи)

Трагічне Теперішнє 🌫️

- Бухенвальд, де «навіки мовкли голоси» (смерть)
- Кошмар, що «виймає серце»
- Дим спалених людей (наслідки війни)

Вірш побудований на різкому контрасті між гармонією природи та нелюдською жорстокістю історії.

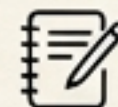
Художні засоби: Як автор передає біль

Художній засіб	Цитата з вірша	Функція (Навіщо використано?)
Епітети (означення)	«невимовний гнів», «лютий час», «біляве пасмо»	Створюють емоційну напругу, показують неможливість висловити жах звичайними словами.
Метафори (переносне значення)	«сон дитячий стер», «кошмар... виймає серце»	Показують, як війна фізично руйнує пам'ять та внутрішній світ людини.
Риторичне запитання	«А чи оте біляве пасмо хмар / Було не димом спалених людей?»	Найсильніший емоційний удар у фіналі. Залишає читача наодинці зі страшною правдою.

Збереження людяності: Чому ми маємо це читати?

Альфред Марґул-Шпербер написав цей вірш не просто від розпачу. Це акт спротиву забуттю.

Пам'ять як обов'язок: Поет не може втекти від болю, бо забути — означає зрадити жертв.

Цінність життя: На тлі диму Бухенвальда будь-яке життя і мирне дитинство набувають абсолютної, найвищої цінності.

Голос совісті: Вірш є застереженням для майбутніх поколінь. Як сказано у критиці: «Хто забув історію – приречений пережити її знову».

Самоперевірка: Літературний диктант

1. Де народився автор вірша і як перекладається назва цього краю?

Відповідь: На Вуковині. Означає «куля нивей Куків» (буквний ліс).

2. З яким містом, центром європейської культури, автор контрастує концтабір?

Відповідь: Із містом Веймар.

3. Який головний художній прийом використано у рядках: «Як близько звідси Веймар гомонів! / А тут – навіки мовкли голоси...»?

Відповідь: Антитеза (протиставлення).

4. У що в уяві ліричного героя перетворюються «біляві хмари» з його дитинства?

Відповідь: У дим спалених людей.